

133204

Biblioteca populară a Asociațiunii „Astra“.

Anul al 25-lea.

Nr. 224

1935.

Moartea lui Asan

povestire istorică

de

IOAN AL. LĂPEDATU

BCU Cluj / Central University Library Cluj
(1844—1878).

Publicație periodică a „Asociațiunii“.

Editura Asociațiunii „Astra“, Sibiu, Strada Șaguna 8.
Tiparul Institutului de arte grafice „Daeta Tratană“, s. a., Sibiu.

**„Asociațiunea pentru literatura română
și cultura poporului român“, „ASTRA“.**

Intemeiată în 1861.

**PREȘEDINTE DE ONOARE:
M. S. Regele CAROL II.**

**Președinte activ:
Dr. Iuliu Moldovan.**

**Vice-președinte:
Dr. Gh. Moga.**

**Vice-președinte:
Dr. Gh. Preda.**

**Comitetul central al „Asociațiunii“ numără 50 de
frunțiș din toate părțile societății românești.**

**E datoria fiecărui bun
român să sprijinească „Aso-
ciațiunea“, cefind publicațiile
ei și înscriindu-se de membru.**

Taxele de membru sunt următoarele:

Membru fondator al Casei Naționale, odată pentru totdeauna.	Lei 5000[—]
Membru fondator al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna.	„ 1000[—]
Membru pe viață al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna.	„ 500[—]
Membru activ al „Asociațiunii“, anual	„ 30[—]
Membru ajut. al „Asociațiunii“, anual	„ 10[—]

651530

Biblioteca populară a Asociațiunii „Astra“.

Anul al 25-lea.

Nr. 224

1935.

Moartea lui Asan

povestire istorică

de

IOAN AL. LĂPEDATU

BCU Cluj / Central University Library Cluj
(1844—1878).

BCU Cluj-Napoca

RBCFG201504413

Publicație periodică a „Asociațiunii“.

Editura Asociațiunii „Astra“, Sibiu, Strada Șaguna 6.
Tiparul Institutului de arte grafice „Dacia Traiană“, s. a., Sibiu.

Prefață *)

Unul dintre pușinii noștri scriitori buni din generația trecută a fost reposatul poet și profesor Ioan Al. Lăpedatu. În timpul, când cei mai mulți din autorii noștri din Ardeal și din Țara-Ungurească seriau într'un stil greoiu, încărcat de latinisme și de diferite expresiuni străine firei limbii românești, pe atunci Lăpedatu purta cu măiestrie condeiul, grăind cetitorilor săi într'o limbă frumoasă românească, cu o țesătură firească și originală, deși ici-colea sămănată și cu câte un neologism, care nu ar fi fost totemai neapărat de lipsă. Deși ardelean din creștet până 'n tălpi, Lăpedatu se pricepuse cu mult înaintea altora „a-și muta rostul“, precum singur zice, după exemplul celor mai de frunte dintre scriitorii noștri „de peste Carpați“ și astfel a ajuns unul dintre cei mai iubii și mai cetiți autori din Ardeal, un „înainte mergător“ al curentului popular, încetățenit astăzi în toate părțile locuite de români.

Dar nu numai prin forma dinafară se disting lucrările în versuri și în proză, rămase dela mult regretatul poet și profesor, ei și prin cuprinsul lor. Ele dovedesc cunoștințe frumoase, o judecată clară și, mai pe sus de toate, o inimă plină de cele mai nobile sentimente.

Între lucrările din timpul din urmă al vieții lui Lăpedatu, din nenorocire atât de scurte, se numără și patru povestiri istorice. Ele au fost publicate pentru prima oară în „Albina Carpaților“, redigiata de Lăpedatu în anul 1877 și la începutul anului 1878. Cea din urmă („O dușmănie cu bun sfârșit“) a fost

*) Publicăm prefața și biografia din ediția I. (1906) la povestirile istorice.

serisă chiar în timpul, când o boală nemiloasă rodea, văzând cu ochii, viața mult regretatului autor. De aceea și sfârșitul acestei povestiri este mai mult schițat. Ingerul morții nu-i da răgaz noului redactor să mai stea mult de vorbă cu cetitorii săi.

Povestirile, despre cari e vorba, ne înfățișează niște tablouri din trecutul poporului nostru, scrise în prima linie pe temeiul amintirilor păstrate de bătrânii noștri croniceari. Deși poate unele dintre ele nu corespund întru toate cerințelor unei „nuvele istorice“, lipsind mai cu seamă dezvoltarea psihologică a caracterelor și momentele dramatice, bazate tocmai pe această dezvoltare, cele patru narațiuni, totuși, oferă o lectură interesantă, făcând pe cetitor cunoscut cu trecutul poporului nostru din diferitele țări, în cari soartea l-a împărțit, cu felul de viață și cu obiceiurile de mai de mult, precum și cu câteva din figurile cele mai marcante din timpurile de odinioară.

În orice caz ele oferă o lectură sănătoasă, potrivită, atât pentru tineri, cât și pentru bătrâni, pentru bărbați, ca și pentru femei și acesta a fost motivul de căpetenie, care m'a îndemnat a le introduce, cu învoirea urmașilor reposatului autor, în șirul publicațiilor cuprinse în „Biblioteca populară a Asociațiunii“.

Textul celor patru narațiuni a rămas înlocmai, cum a fost publicat în „Albina Carpaților“, afară de îndreptarea câtorva greșeli de tipar evidente, de explicarea în paranteze a câtorva expresiuni mai grele de înțeles și de două-trei notițe, cari am crezut, că ar putea contribui la înțelegerea mai lesnicioasă a celor povestite.

B r a ș o v, 29 Iunie v. 1904.

Andrei Bârseanu.

Ioan A. Lăpedatu.

Schiță biografică.

Bărbaților din generația mai veche le este încă bine cunoscut numele lui Ioan A. Lăpedatu, deoarece timp de aproape un deceniu, cât Lăpedatu a stat în serviciul publicului românesc, a fost unul dintre scriitorii noștri cei mai zeloși, mai prețuiți și mai de valoare din deceniile trecute.

Născut în Iulie 1844 în Colun, un mic sat de pe țărmurile drept al Oltului, din apropierea Sibiului, din părinți plugari, Lăpedatu și-a petrecut anii copilăriei parte în comuna învecinată Glâmboaca, de unde era tatăl său și unde a fost dat mai întâiu la școală, parte în comuna Hosman, unde a cercetat câțeva vreme școala primară germană. După aceea a fost trimis la școala primară și apoi la gimnaziul catolic de stat din Sibiu, unde Lăpedatu, deși era lipsit de mijloace materiale și în anii din urmă silit să-și câștige cele de trebuință pentru traiu prin ore particulare, totuș, a fost unul din școlarii cei mai distinși.

În vara anului 1868 Lăpedatu termină gimnaziul și ajutat de societatea „Transilvania“ din București, pe atunci sub conducerea fericitului Al. Papiu Ilarianu, pleacă încă în toamna aceluiaș an la Paris, unde urmă cursurile facultății de filozofie și litere. În Paris rămase el până în anul 1870, când, izbucnind războiul francez-german, fu silit să se strămute la Bruxela, unde în vara anului 1871 făcu examenul de doctor în litere și filozofie cu succes strălucit.

Inzestrat cu frumoase cunoștințe se înfățișase acum Lăpedatu acasă, unde în toamna anului 1871 a fost angajat ca profesor de filologia clasică la gimnaziul român din Brașov.

Încă dela prima pășire în mijlocul corpului profesoral și al societății române din Brașov, el a făcut cea mai bună impresie prin naturelel său viu, prin manierele sale afabile și prin bogatele sale cunoștințe. Cu deosebire însă tinerimea școlară simția o atracțiune deosebită față cu persoana lui Lăpedatu, de care inimile tinere se alipiau din ce în ce mai mult.

Dar și afară de școală Lăpedatu își știa câștiga simpatiile publicului român, participând la diferite întreprinderi de interes general și contribuind, cu cuvântul și cu fapta, ori de câte ori era vorba de înaintarea materială, morală sau intelectuală a poporului nostru.

Nu mai puțin se făcuse cunoscut el și își câștigă un bun renume prin scrierile sale, în versuri și în proză. Încă de când era școlar în clasele din urmă ale gimnaziului, Lăpedatu începuse a scrie versuri, dintre cari pe cele mai bune le dăduse publicității încă de prin anul 1867. Intrarea în șirul scriitorilor români și o făcuse și el, ca mulți alții din scriitorii noștri cei mai de valoare, prin mijlocirea „Familiei“.

Dersurile lui, influențate la început de poeziile lui A. Mureșianu și D. Bolintineanu, exprimau cu deosebire iubirea față de patrie și de națiune, compătimirea față de cei lipsiți și asupriți și nu arareori floarea cea mai gingașă a inimilor tinere: amorul. În deosebire față cu mulți dintre scriitorii contemporani, Lăpedatu își scria versurile sale într'un mod simplu și nefăjărit, într'o limbă curat românească, pe care și-o câștigase prin cetirea scriitorilor noștri mai vechi, cu deosebire a cronicarilor și prin studiarea graiului poporal și al produselor Muzei populare. În „Familia“ își publică Lăpedatu cele mai frumoase din

creațiunile sale în versuri, ca d. e. „Părul de aur“, „Inelul sătenei“, „Liliecii“, „Dumnezeul nostru“, „Năframa Doamnei“, ș a., precum și drama sa „Tribunul“ cu motiv din revoluțiunea din anul 1848. Afară de aceste, delecta el pe cetitorii acestei foi cu numeroase corespondențe trimise din Paris și din Bruxela, publicate în rubrica „Salon“. Cele mai multe din poeziile sale, precum și drama „Tribunul“ le retipări Lăpedatu în cărticeica: Incercări în literatură, apărută în Brașov, în anul 1875.

În anii 1874 și 1875 dânsul colaborează cu multă diligență la foaia „Orientul Latin“, apărut în Brașov, în foiletonul căreia publică un șir întreg de articoli de cuprins social, literar și pedagogic, aproape tot lucrări de valoare, în cari Lăpedatu cu entuziasmul său caracteristic căuta să combată defectele, ce le observase în sinul societății noastre și să îndemne publicul român la înaintare în toate cele bune.

Și acești articoli i-a adunat el într'o cărticeică intitulată „Asupra situațiunii“, pe care o dete la iveală tot în Brașov în anul 1877.

În toamna anului 1877 Lăpedatu, în tovărășie cu Visarion Roman, scoase foaia „Albina Carpaților“, în care publică nuvele istorice, poezii, schițe de călătorie, biografii, etc.; dar pe care n'o putu conduce decât până în Martie al anului următor, deoarece, bolnăvindu-se grav în decursul iernii, nu se mai putu reînșănătoșa, ei reposă în ziua de 25 Martie v. 1878, spre cea mai mare jale a întreg publicului românesc.

„Așa a trăit Lăpedatu“, s'a aflat îndemnat a zice scriitorul acestor rânduri în discursul comemorativ, ținut în sala festivă a școalelor române din Brașov, în primăvara anului 1898, când s'au împlinit 20 de ani dela moartea reposatului profesor și poet, — „lucrând din răspuțeri cu cuvântul și cu condeiul pentru progresul intelectual, moral și material al poporului român, și trăind astfel, oricine poate înțelege, că dânsul era iubit și stimat de toți aceia cari îl cuno-

șteau: de școlari, de colegi, de concetățeni săi și în genere de publicul român din Ardeal. Toți priveau la dânsul ca la un pom frumos și plin de vieață, dela care toți erau deprinși să culeagă roadele cele mai frumoase și credeau, că vor mai culege încă multă vreme, — când un vânt turbat s'a năpustit cu putere asupra lui și l-a culcat la pământ pe neașteptate. Era vântul rece al morții, căruia Lăpedatu îi căzu jertfă, spre cea mai mare jale a tuturor acelora, cari au avut fericirea a-l cunoaște, în ziua de 25 Martie anul 1878“.

Și la încheiere:

„Un om de inimă, un idealist în cel mai nobil înțeles al cuvântului, a fost Lăpedatu și de aceea cuvîna-se, ca memoria lui să o păstrăm vie încă multă vreme și vieața lui s'o înfățișăm generațiunilor tinere ca pildă pentru viitor“.

Moartea lui Asan.

Pe la anul 1195 români și bulgarii de dincolo de Dunăre se războiau cu inverșurare în contra grecilor bizantini.*) Căpeteniile româno-bulgarilor erau faimoșii frați români Petru și Asan, cari înainte cu zece ani liberaseră pe cele două națiuni înfrățite de sub jugul grecesc. Ei reîntemeiaseră cu armele în mână regatul româno-bulgar și acum iarăși cu armele în mână căutau să-i asigureze existența. Deși cei doi frați nu luaseră încă titlul de regi, totuși, poporul li-se supunea cu ascultare oarbă și adora în persoanele lor pe cei mai viteji ai timpului. În scaunul împărăției bizantine ședea pe atunci Alexiu Angel, care surpase din domnie pe frate-său Isaaciu și-i răpise lumina ochilor. Alexiu, când se suț pe tron, trimise soli la Târnova, ca să așeze pacea cu Petru și Asan, căci grecii erau sătui de atâtea războaie, purtate fără pic de noroc în contra româno-bulgarilor. Pacea nu se putu încheia, căci

*) Bizanțul este numele cel vechiu al Constantinopolei: „Greci bizantini“ = Greci din împărăția Constantinopolei.

toarmele erau astfel, încât nici o parte, nici alta nu voia să le primească. Solia împăratului rămase deci fără doritul rezultat. Nemijlocit după încetarea negocierilor de împăcitură, româno-bulgarii trecură peste Balcani și năvăliră în ținuturile împărăției grecești. Alexiu Angel rezeși oastea sa împotriva năvălitorilor; dar această oaste fu pusă pe fugă și risipită, iară comandantul ei căzu prins în mâinile învingătorilor. După această biruință Asan nu se reîntoarse cu oștirile sale în Bulgaria, ci lăsând guvernarea țării în grija fratelui său Petru, el înaintă triumfând până în Macedonia și tăbări în părțile Strimonului și ale Amfipolei. În tot drumul lor, oștirile româno-bulgare lăsară groaznice urme de jaf și de pustiire, căci era vorba de-a răsbuna strâmbătățile suferite din partea grecilor în decurs de un secol și jumătate. Bieții locuitori bizantini, departe de-a face vreo împotrivire, se închinau cu genunchii plecați și deschideau de bunăvoie lui Asan porțile orașelor lor. Numai câteva orașe din Macedonia refuzară de a se preda. Asan le împresură cu oaste, începu să le bată și să le flămânzească.

*

În Constantinopole situațiunea era cu totul desperată. Consternațiunea dela curtea împărătească se întinse cu iuțimea fulgerului peste toți locuitorii capitalei. Poporul, care

plătise atâtea dări grele și vărsase atâtea șiroate de sânge spre a supune pe dușmanii dela miază-noapte, se vedea acum din nou amenințat. Pericolele plutiau pe deasupra superbeii capitale înțocmai ca un nor de furtună, care ascunde în sânul său fulgere, tunete și potop. Prezența inamicului în Macedonia da naștere la tot felul de temeri, pe cari închipuirea oamenilor le măria însușit. Sgomote neliniștitoare circulau prin toate unghetele și pe toate piețele orașului. Se vorbea, că româno-bulgarii sunt deja pe drum spre Constantinopole; altă faimă spunea, că orașul va fi surprins peste noapte și se va da în prada focului. Locuitorilor li-se părea ca cum ar fi și văzând pe străini năvălind cu sălbătăcie asupra-le. Prin toate părțile capitalei curgea svonul aripat, că vin dușmanii, că sunt numai coala. Blăstemele asupra împăratului și ale sfetnicilor săi nu mai conteneau, ci se tot adăogau pe zi ce mergea, manifestându-se chiar și pe față. Gloate de popor tăbărau pe fiecare zi înaintea palatului împărătesc și cu strigăte desperate reclamau pacea cu orice preț. Garda palatului împrăștia cu armele pe acești oameni, dar ei reveniau neconținți. Nici împăratul, nici sfetnicii săi nu cutezau să se ivească în public de frica poporului agitat, care ar fi fost în stare să le arete pumnii și să ridice pietri spre dâștii.

Alexiu Angel, regent slab, dar ambițios afară din cale, nu voia să bage de loc în samă dorințele poporului. El își puse în cap să spele cu orice preț rușinea de pe armele bizantine și să-și răzbune cumplit asupra româno-bulgarilor. Dreptaceea el trimisese agenții săi prin toate provinciile imperiului, ca să strângă dări și oameni de oaste. Se lua cu sila averea bogatului și a săracului; toți oamenii capabili de a purta arme erau țăriți cu puterea sub drapele: copilandri, bărbați și căruți. Astfel într'una din zile se vedea tăbărând prin împrejuririle Constantinopolei noua oaste de strânsură. Împăratul numi comandant pe un ginere al său, anume Isaacu, om fără experiență la treaba armelor și de o fire sburdătoare. S'ar fi putut găsi alții mai buni, dar Alexiu Angel voia să rezerve numai pe sama familiei sale onoarea eventualului triumf.

Era o frumoasă zi de primăvară, când dela biserica sfintei Sofie porni în procesiune un lung și mareș convoiu, îndreptându-se spre o margine a capitalei. În fruntea convoiului fălăiau praporele diferitelor biserici, urmate de un mare număr de preoți și călugări, toți în sfinte ceremoniali. Patriarhul, strălucind în pomposul său ornat, ședea într'o trăsură alătura cu împăratul, îmbrăcat tot în purpură scumpă. După trăsura împărătească urma garda palatului,

având în frunte pe sevastocratul *) Isaactu, care călărea îngâmfat pe un cal alb și împodobit. Coada convotului o forma poporațiunea orașul, care se precipita în valuri agitate în urma trăsurei împărătești. La marginea orașului oștirea cea nouă aștepta întocmită după toate regulele lagărului. Patriarhul încunjurat de preoțime rosti o rugăciune cu glas înalt, apoi dând roată printre șirurile armatei, stropla cu apă sfințită steagurile și pe ostași. Împăratul, urmând după patriarh, arăta soldaților pe noul comandant, îmbărbătându-i la vitejle cu vorbe mari și prin tot felul de juruințe.

Pe tot timpul ceremoniei, din sânul poporului se ridica un murmur surd și amenințător. Mulțimea cu fețe palide și cu piepturi umflăte de mânie cântă și critica. La vederea sevastocratului Isaaciu o parte dintre cei de față erupse în niște imputări de felul acesta: „In a cui grijă e dată oștirea? Gînerile împăratului să fie oare omul acela, care să știe învinge pe niște inimi atît de îndârjiți? El va duce la peire sigură pe toți acești nenorociți, ce sunt încredințați comăndei sale“. De acestea și altele ca acestea se auziau din toate părțile. În momentul

*) Sevastocrator era la grecii din Bizanț o titulă, care se da principilor de sînge împărătești, înzestrați cu demnități însemnate.

când armata se puse în mișcare, un moșneag cu părul alb se apropiă de împăratul și-i zise: „Uită-te bine la ei, Cesare, că mai mult n'ai să-i vezi; de unde se duc, nu se vor mai întoarce. Eu am luptat zece ani în contra barbarilor și am văzut oștiri și mai mărețe călcate de copitele cailor acestora!“ La auzul acestor cuvinte mulțimea deveni și mai amenințătoare; însă împăratul se făcea că nu aude și nu vede nimic; el arată o nerăbdare vădită de-a ajunge înapoi la palat, spre a se face nevăzut. Dară trăsura lui abia putea să străbată prin deseale valuri ale poporului, Mulți se aruncau printre sulilele gardiștilor, ca să apuce frânele cailor și să-i oprească. O femeie se așternu în drum cu șase copilași. Despletindu-și părul și bătându-se peste piept ca o desperată ce era, ea striga cu o voce de furie: „Cesare! bărbatul meu, tatăl acestor copilași, a fost prins într'o luptă de inimici și l-ai lăsat să putrezească în temnițele Târnovei: fiul meu cel mai mare a căzut lovit de săgeată tocmai în momentul, când dușmanii târau în robie pe tatăl lui; un al doilea fiu mai de ani, care avea să poarte de grijă pentru mine și pentru copilașii mei, a trebuit să plece astăzi cu oastea, ca să-și lase oasele prin Macedonia. Mi-ai risipit casa, Cesare, m'ai făcut să rămân cerșitoare pe drumuri. Voiu muri de foame cu acești orfanți ai mei, dar Tu vei da sama

înaintea lui Dumnezeu!" Cățiva gardiști săriră de pe cai și aruncară pe această femeie din drum; dar poporul înduioșat de scena aceasta, se îndesa tot mai îndrăzneț pe lângă trăsura împăratului. Garda, după mari opințeli, abia izbuti să scape porfira imperială nesfășlată. Ieșind din grozava învălmășeală, Alexiu Angel apucă iute pe stradele capitalei, scrâșnind din dinți și aruncând o privire plină de dispreț mulțimei, ce alerga după dânsul. Într'aceea dispăruse și oștirea din vederea poporului. Cu toate acestea multe mame și soții nemângălate stăteau încă cu ochii ațintii la negurile de pulbere, ce oștirea lăsase în urmă-ți pe drum. La marginea orașului mai rămăseră câteva grupe de oameni, povestind și gesticulând cu neastâmpăr. Prin aceste grupe se țineau tot felul de discursuri ciudate. Ici o babă povestea celor de prin prejur, cum în noaptea trecută câinii urlau a pieire; colea o nevastă tinăra cu lacrimile în ochi spunea, că a văzut în vis un stol de corbi sburând spre Macedonia; mai departe un cetitor de stele explica celor ce-l ascultau cu gurile căscate, că peste curând va muri un om mare. Astfel de vorbe nu lipsesc niciodată din popor, mai ales cu ocaziunea unor întâmplări extraordinare.

Iată sub ce auspicii a plecat dela Bizanț oastea ce avea să înfrângă pe româno-bulgari. Ingrijorarea nu cuprinsese numai pe

cei rămași acasă, ei chiar și pe ostașii lui Isaaciu. Singur acesta din urmă nu se simțea bântuit de nici o grijă, de nici o temere. El se gândea cu farmec la biruințele, ce spera să raporteze și la gloria, prin care numele său avea să ajungă la nemurire. Sevastocratorul Isaaciu își făcea despre inimici o părere cu totul greșită; lupta cu Asan el și-o închipuia ca un fel de vânătoare. Adeseori el zicea îngâmfat către cei de pe lângă dânsul: „Doim să vânăm pe români și pe bulgari ca pe niște fiare sălbatice!”

*

Cu totul altfel mergeau lucrurile în tabăra româno-bulgară. Asan, încă pe când era cuprins cu supunerea orașelor împresurate, prinse limbă dela niște neguțători, ce călătoreau prin Macedonia, că oastea împăratului bizantin a pornit asupra lui. Comandantul român, care cunoștea bine firea grecilor și slăbiciunile lor, nu voia să le iasă înainte, ei aștepta să fie atacat de dânsii chiar în locurile unde se afla. Asan se sfătui cu mai marii oștilor despre planul de bătălie și nu dispregiă părerile acelor, cari erau pricepuți în trebile războiului. În dimineața acelei zile, când știa că va fi atacat de bizantini, Asan își întocmi oștirea precum urmează: el puse în câmp deschis câteva mii de pedestrași și puștii călăreți; aceștia căpătară porunca de-a se retrage încetul cu

încetul dinaintea inamicului. Restul oștrei, și anume partea cea mai mare, Asan o ascunse în aleșuri pe după coline, prin păduri și prin tufișuri. După aceea el chemă la sine pe conducătorii singuraticelor cete și-i îmbărbătă la luptă, reamintindu-le gloria de odinioară și punându-le înaintea ochilor libertatea patriei comune. Între toți conducătorii cetelor cel mai de frunte și mai ales era un june cu numele Ivancu, văr bun al lui Asan. Acest Ivancu avea un trup ca de uriaș, iară din partea sufletului el se bucura de niște însușiri, care-l făceau să strălucească între toți ceilalți luptători; era îndrăzneț peste măsură, disprețuia pericolele și moartea și niciodată nu-și pierdea firea în fața inamicului. Asan iubea foarte mult pe vărul său și la toate ocaziunile se încredea în el și în hărnicia lui. De astădată Asan ținu pe Ivancu pe lângă sine, pentru ca în decursul luptei să-l poată folosi în acele puncte, unde avea să fie greul operațiunilor.

Soarele era deja sus, când din tabăra româno-bulgară se zăreau pe culmile unor coline depărtate călăreții bizantini. Nesocotitul Isaactu aduse oștirea sa tot într'un suflet și nici chiar peste noapte n'o lăsă să se odihnească de ajuns. Lui i se părea, că nu va ajunge destul de curând în prezența inamicilor, pe cari spera să-i nimicească la cel dintâiu întimpin. Sevastocratul, când văzu

pe arcașii româno-bulgari, cari erau așezați în câmp deschis, își închipui că acela sunt toți ostașii lui Asan. El se bucura în adâncul inimei sale și era încredințat, că norocul armelor va fi pe partea lui. Isaaciul comandă năvala dintr'oa depărtare atât de mare, încât i s'ar fi putut părea cuiva, că el n'avea alt scop, decât să-și ostenească oștile încă înainte de-a intra în luptă. Și într'adevăr, călăreții, dar mai ales pedestrașii greci, găfăiau de trudă când erau aproape de inamic. Româno-bulgarii se tot retrăgeau săgetând; când ajunseră prin acele părți de loc, pe unde Asan mascase masesele ostașilor săi, ei se opriră și primiră pe bizantinii cu puteri întregi. Isaaciul, văzând pe ai săi încăterându-se cu dușmanii, alergă nebun printre șiruri și striga cât putea:

„La ei! la ei! Tăiați pe barbarii! Nici unul să nu scape viu!“

La început bizantinii se păreau că înaintează victorioși. Dar iată că pe neașteptate ies la iveală și celelalte oști ale lui Asan, și iau pe greci din coaste, din frunte și din dos. Acum să fi văzut măcel, de care să te înfiozezi! Românii și bulgarii tăiau pe greci, întocmai precum tale cosacii iarba din livezi. Grecii se ținură cât se ținură dar dela un timp pierzând orice speranță, începeau să se retragă înapoi; dar inamicul îi urmăria și omorul devenia tot mai groaznic. Isaaciul

Își pierdu cumpătul într'atâta, încât nu mai știa cui să mai comande și unde să comande. Nebunia lui băgase pe bieții bizantini la mare nevoie. În cele din urmă oastea bizantină, văzându-se la mare cumpănă de pietre, schimbă retragerea în fugă; ostașii purcedeau în risipă, care cum putea, lăsându-și steagul și șireagul. Cei mai buni de picioare scăpară, dar cei mai slabi și mai oboseți fură prinși. Acum și Isaaciu ar fi fost bun bucuros să-și scape viața; însă numai unul, Cel de sus, mai putea să-i ajute. Bietul servastocrator ajunsese în fuga mare până la un părau; acolo, împiedecându-i-se calul, el căzu la pământ. Un ostaș român îl luă de piept și dispăru cu dansul prin mulțimea celorlalți captivi bizantini. Asan, când băgă de seamă, că grecii sunt învinși cu desăvârșire, comandă oștii sale să conținească omorul, căci i-se făcea milă de nenumărate victime, ce zăceau înecate în sânge.

*

După terminarea luptei ostașii româno-bulgari se apucară unii să îngroape morții, alții să strângă de pe câmpul bătăliei trofeele de biruință și iar alții să pregătească ospățul. Într'aceea Asan se retrase în cortul său: aci chemă pe toți căpitanii și sutașii armatei sale și-i laudă pentru vitejia și pentru credința, cu care s'au purtat în luptă. După

ce vorbi cu toți pe rând, el luă pe Ivancu la o parte și-i grăi astfel :

„Ivancule, tu ești cel mai brav din toți ostașii mei și cel mai devotat datoriei tale. Te știu, că-mi ești bun și credincios, și de aceea eu doresc a-ți da o probă vădită despre iubirea mea către tine. Spune, ce poștești tu dela mine ?“

Ivancu răspunse :

„Cea mai înaltă probă de iubire către mine din partea ta e tocmai mulțămirea, ce arăți față de purtarea mea. E adevărat, că totdeauna m'am silit să port cu onoare arma în contra inamicilor noștri ; dar aceasta e o datorie ce se impune oricărui oștean. Prin urmare nu știu, Asane, dacă a-și merita din parte-ți o recompensă mai mare, decât ceialalți soți de arme ai mei“.

„Părinții noștri au avut acelaș tată, Ivancule“, — continuă Asan. — „Drept-aceea mi se și cuvine, ca să înalț mai presus de alții pe cei ieșiți dintr'un sânge cu mine. Și să nu socotești, iubitul meu văr, că ar putea exista răsplată prea mare, pe care să nu flu gata a-ți-o da“.

„Ei bine“ — adause Ivancu — „dacă stărulești a-mi arăta iubirea ta printr'o răsplată mai deosebită, apoi îndrăznesc a cădea la tine cu următoarea rugămintă : Nu poate fi taină pentru tine, Asane, că eu de un timp încoace arz de dragostea surorii vitrege a

soției tale. Luciana mi-a cucerit sufletul și m'aș socoti cel mai fericit dintre muritori, dacă tu te-ai învoi, ca pe frumoasa ta cumnată să mi-o faci soție. Atâta aș pofti dela tine și mai mult nimic“.

•La acestea răspunse Asan :

„Nu sunt în stare ați refuza nimic, Ivan-
cule. A ta să fie Luciana, dacă te place și
dacă o plăci. E adevărat că legăturile de
rudenie ar putea să împiedice un lucru ca
acesta; dară voiu cere deslegare dela ar-
hiereu și dorința ta se va împlini. Așa să
fie, Ivancule, iată mâna mea!“

Inima lui Ivan-
cule sălta de bucurie.

Intr'aceia ostașii aprinseră mai multe
focuri, peste ale căror flăcări sfârăiau cărn-
turile menite pentru ospăț. O masă era tinsă
în cortul lui Asan și altele multe se tindeau
afară pe pajiște. Se aducea în burdufuri
vinul, ce fusese luat mai înainte de prin ora-
șele cucerite. Când ospățul era gata, Asan
se puse la masă dimpreună cu Ivan-
cule și cu celelalte căpetenii ale oștilor. Toți erau vo-
toși, toți petreceau ca la zile mari. Toce-
mai pe când era veselia la culme, pe când vinul
spumega prin toate cupele, toce-
mai atunci un
ostaș intră în cort cu Isaaciu, care era îm-
brăcat în cel mai pompos costum bizantin.
La vederea celor doi, Asan, care nu cuno-
ștea decât numai după nume pe ginerele îm-

păratului Alexiu, se sculă în picioare și arătând cu mâna pe sevastocratorul, întrebă:

„Acesta cine este?”

„E sevastocratorul Isaaciu“, — răspunse ostașul. — „Eu l-am prins în luptă și vin să-l dau în mâinile comandantului meu, care va ști ce să facă cu dânsul“.

Asan bătu pe ostaș pe umăr, lăudă credința lui și-i promise o răsplată strălucită; apoi întorcându-se spre Isaaciu îi grăi astfel:

„Bine ai venit la noi, sevastocratore. Mai adineaori ne găsiși cu armele în mână, când te apropiași de noi; acum ne găsești lângă cupele cu vin. Poate că înainte de luptă vei fi fost tu acela, care serbai în gândul tău biruința; acum, după luptă o serbăm noi, căci așa a plăcut lui Dumnezeu să fie. Mângăie-te, Isaacie, de soartea ce te-a ajuns. Nu ești tu cel dintâiu comandant bizantin, pe care noi îl ducem în triumf. Adu-ți aminte și de ceilalți și cugetă, că partea lor ți-a fost menită și ție. Nu cârți, sevastocratore, ci ia în nume de bine tot ce dă Dumnezeu. Vino, șezi cu noi, de te ospătează; te voi avea în dragoste și te voi căuta ca pe un ginere de împărat“.

Rostind aceste cuvinte, Asan se apropie de Isaaciu și-i luă dela coapse sabia cea ornată cu pietri scumpe. El dete această sabie vărului său Ivancu, lângă care puse pe sevastocratorul să șadă. Ospățul continuă apoi ca și mai înainte.

Nenorocitul bizantin turba de mânie, crezându-se tratat cu prea multă ocară. Fața lui se îngălbini ca ceara și trada prin semne manifeste toată starea amărîtului său suflet. Atât ura, ce avea cătră români și bulgari, cât și rușinea de-a fi fost învins, făceau pe acest om să se socotească cea mai ticăloasă ființă din lume. Ii venea greu să șadă în rând cu niște oameni, pe cari dânsul era obținuit să-i disprețuiească, numindu-i barbari. Dar nu mai avea încătrău. El ținea ochii țintși la pământ și ofta din adâncul inimei sale celei chinute. Intre astfel de împrejurări nu era nici o mirare, dacă Isaaciu blestăma în gândul său ora în care s'a născut. Ci nu era tocmai situațiunea de față, care îl tortura mai vârtos; el eugeta cu groază la viitorul cel mai apropiat. Nu știa, nenorocitul, oare mai scăpa-va cu zile din mâinile lui Asan. La ideia aceasta îl trecea nădușelile morții. El era unul din acei oameni, cari nu se prea împacă cu moartea, ci prefera să trăiască chiar desonorăți, numai să trăiască. Drept-aceea Isaaciu încă de pe acum începea a-și bate capul, cum și în ce chip ar putea să se smulgă din ghiarele morții. În prețul de răscumpărare nu punea multă speranță, căci știa bine, că românii și bulgarii sunt prea înverșunați asupra bizantinilor. Dar Isaaciu era grec... și unde nu putea să-i ajute nici chiar aurul, acolo își lua refugiu la intrigă și uneltiri.

Cătră seară Asan și soții săi de arme ieșiră prin tabără, ca să privească la petrecerile oștrei; Isaaciul trebuia să-i însoțească. Și ce mai petreceri însuflețite! Ostașii se sculară și ei dela ospăț și formând sute de grupe, se desfătau în fel de fel de chipuri. Sunetul bucinelor și al fluierelor, cântecetele și chiotetele voinicilor umpleau aerul de un șgomot confuz, care asurzia urechile. Horele, ce se trăgeau în mai multe locuri și alergările pe întrecute cu cai făceau să se cutremure pământul pe șesuri și pe coline. Luptele voinicești, precum e și trânta și harțul cu sabia și cu sulita, apoi întrecerea în fugă dădeau pe ici-colea petrecerilor un aspect de război. Asan și suita sa arăta un viu interes, asistând pe la aceste jocuri, cari se păstrau cu scumpătate ca un obicei moștenit din bătrâni. Ori pe unde se iula viteazul comandant, era primit din partea oștrei cu urări entuziastice. El se arăta cu voie bună, ca și cei de pe lângă dânsul. Numai Isaaciul era trist, — trist până la disperare, căci urările adresate lui Asan erau însoțite de tot felul de ocări îndreptate asupra dânsului. Oamenii de rând mai arareori se simt îndemnați a respecta nenorocirea în persoana altuia; de ordinar ei nu știu decât să o insulteze. Contrariul e un privilegiu, pe care numai cultura poate să-l dea omului.

Dar dacă Isaaciul se arăta atât de trist, apoi nici Ivancu, care mergea alături cu

dânsul, nu părea tocmai vesel. El ce e drept, nu era torturat de griji, dar ara eufundat în gânduri. Și pentru ce? — Ducea dorul Lucianei, pe care o iubea cu o adevărată pa-timă. În tot momentul frumoasa fața i se nă-lucia înaintea ochilor; era ca cum o ar fi vă-zând aevea. Aștepta voinicul cu multă ne-răbdare ziua aceea fericită, când avea să se reîntoarne la Târnova spre a revedea pe Luciana sa, pe viitoarea lui soție. Dar acea zi i se părea că tot fuge de dânsul. Inchi-puiți-vă pe un călător alergând într'un suflet cătră acel loc, care e uncea țintă a tuturor dorințelor sale; cu cât înaintează în cale, cu atât i se pare că se mai depărtează de dânsul. Ceea ce e pentru călător spațiul, aceea era timpul pentru Ivancu. Nimic pe lume nu face depărtările în timp și în spațiu mai lungi, decât un dor ce nu se poate potoli.

*

Petrecerile în tabără se prelungiră până pe la miezul nopții. A doua zi de dimineață o parte a oștirea se pregăti de reîntoarcere în patrie, iară o altă parte avea să rămână în Macedonia pentru poza acestei provincii, pe care Asan n'avea de gând să o mai lase din mână. Ostașii se încărcară cu pradă și trofee luate dela dușmani. Asan plecă în-ainte cu fruntea oștirea; după el veniau cap-tivii urmași de câteva sute de călăreți și de pedestri. Ivancu ședea cu Isaaciu într'o că-

ruță trasă de patru cai. Sevastocratorul mai prinse inimă, îndată ce se văzu liber de prezența lui Asan, pe care îl ura cu o ură neîmpăcată. În prima zi a călătoriei Isaactu se arătă posomorît și tăcut; el vorbea foarte rar și foarte puțin. Dar aceasta o făcea într'adins și cu scop de-a mișca compătimirea celui ce-l însoția. Și într'adevăr dela un timp lui Ivancu începea să-i fie milă de captivul său; el cerea să-l mângâie în tot chipul, atât cu vorba, cât și cu o purtare blândă și omenască. Grecul astut lua cu deamărunțul sama tuturilor mișcărilor și vorbelor lui Ivancu și se puse a studia cu grije natura acestui om, ca să vadă, în ce mod și spre ce lucru s'ar putea servi mai bine de dânsul. Sevastocratorul izbuti a surprinde peste curând niște slăbiciuni în caracterul vărului lui Asan, niște umbre, care contrastau foarte mult cu părțile lui cele bune; bizantinul găci fără multă bătaie de cap, că junele român e peste măsură ambițios și iritabil. Cu atâta avea deocamdată de ajuns intrigantul Isaactu. O rază de speranță începea a se ivi pe întunecatului orizont al amărîtei lui vieți.

A doua zi sevastocratorul se apucă să converseze cu Ivancu nesfiit și ca unul, care nu se mai gândește mult la soartea sa proprie. El deschise vorba în modul următor:

„După cum văd, ești înrudit cu Asan“.

„Sunteți veri buni“, — răspuse Ivanu; iară grecul mână vorba astfel mai departe:

„Desteia numelui tău, Ivanule, a străbătut până la noi; și nouă, bizantinilor, ne sunt cunoscute faptele și vitejia ta. Pe la noi lumea te pune mai pe sus de Asan și de Petru și are toată dreptatea. Dar spune-mi, te rog, ce rang ocupi tu la curtea verilor tăi, cari poartă singuri domnia peste Mesia?*)

„Sunt căpitan în oștire“, — răspuse Ivanu, și apoi mai adăugă: „Afară de aceasta verii mei mă trimit cu solii pe la curțile altor domnitori și-mi dau o parte însemnată din veniturile țării în schimb pentru toate serviciile mele“.

Cluj / Central University Library Cluj

„Așa?“ — reflectă cu ironie amăgitorul grec, a cărui limbă era mai înveninată decât limba unui șarpe veninos. — „Da să zică, verii tăi au împărțit între dânșii stăpânirea, iară ție și-au lăsat numai sarcini. Oare atâta răsplată merită niște virtuți ca ale tale? În alte țări, să fii încredințat, că s'ar găsi alte recompense pentru unul cum ești tu. Verii tăi, așa socotesc eu, ar fi putut să te pună guvernator peste una din provinciile țării, ca să dea mai multă strălucire numelui tău“.

*) Moesia sau Mesia era în vechime numele ținutului dintre Balcani și Dunăre, unde este astăzi Bulgaria.

„La acestea mai gândește și eu uneori“ — răspunse Ivancu, — „dară nu pot afla, din ce cauză verii mei nu m’au înălțat la un rang mai strălucit“.

Isaaciu se prefăcea că simte o adevărată compătimire pentru Ivancu; iară acesta începea acum să arete pe față un fel de resimțământ în privința verilor săi. Sevastocratorul prinse inimă și continuă astfel:

„Lucru firesc, Ivancule! Verii tăi nu cu-tează a te face mai mare în vr’un ținut al țării. Ei văd în tine niște însușiri nobile, cari întrec pe ale lor; ei te știu și mai viteaz și mai cuminte și mai plăcut poporului. Se tem eu drept cuvânt, că ridicându-te la pozițiuni mai înalte, ai putea să devii periculos pentru dânșii; se tem că poporul s’ar da în partea ta și ți-ar pune pe cap o coroană de rege. Atunci ce s’ar alege oare de Asan și de Petru? Așa stau lucrurile, iubitul meu Ivancu. Mă mir, cum de nu te gândeai și tu la unele ca acestea...“

Ivancu nu se arăta de loc nesimțitor; din contră, el trăda un deosebit interes, ascultând amăgitoarele vorbe ale captivului bizantin. Și aceste vorbe nu erau numai dulci, ele totdeauna semănau cu acel vin tare și vechiu, care ametește curând pe toți câți gustă dintr’ânsul. Ivancu începea să se clatine, văzând cu ochii, în credința și dragostea ce o avuse până acum cătră verii săi.

Cu alt prilej greul mai schimbă rostul ; el se apucă să descrie în cele mai vii colorii răsplătirile și onorurile, cari se dau în Bizanț oamenilor cu merit și cu renume.

„La noi” — zicea Isaaciu — „lucrurile se petrec cu totul altfel. Dacă cineva se distinge înaintea celorlalți prin talente și virtuți, meritele aceuia sunt răsplătite după dreptate și cuviință ; el primește titluri și trăiește în strânse legături cu curtea împărătească ; i se asigurază multe și mari venituri ; ia parte la răpitoarele petreceri ale palatului ; e onorat și adorat de popor și iubit de împăratul. În scurt, un astfel de om e demn de a fi invidiat de orice alți muritori. Dar aceasta nu se întâmplă, Ivancule, decât numai la noi în Bizanț. Păcat de tine, că n'at avut parte să te naști la noi, ca să fii altfel de cum ești !”

Ivanu avea o fantazie înfocată și sburdătoare, care începea să-i înfățișeze Constantinopolea ca un raiu pământesc, plin de farmece și de plăceri. Afară de aceea inima lui era supusă seducțiunilor. Bărbăția, cu care știa să se împotrivească inamicilor în luptă, îi lipsia mai cu totul, când era vorba să reziste amăgirilor. Arăta o tărie de fier spre a înfrunța și cele mai îngrozitoare pericole, dară în fața tentațiunilor (ispitelor) el era foarte slab. Dreptaceea apucăturile lui Isaaciu nu puteau să nu prindă la un om cu

firea lui Ivanu. Apoi ambițiunea încă nu mai lăsa în pace pe acest tinăr îndrăzneț și energic. El nu se mulțămia cu cât era, ci spera mereu să ajungă mai mult.

În timp de câteva zile grecul intrigant izbuti a câștiga mai de tot inima lui Ivanu; el se convinsese pe deplin, că vărul lui Asan va ajunge o mârșavă unealtă în mâinile sale.

*

În fine sosi și ziua întrării triumfale în Târnova, capitala de atunci a regatului româno-bulgar. Romanticul oraș avea de astădată un aspect foarte sărbătoresc. Des de dimineață poporul, părăsind locuințele sale împrăștiate pe dealuri și pe la poalele dealurilor, ieșea grămadă la marginea capitalei, ca să primească pe Asan cu oștirea lui biruitoare. Locuitorii Târnovei mai văzuseră și de alte dăți astfel de intrări triumfale, dar cea de acum avea să fie mai măreață decât toate. Și iată pentru ce. Bătrânii poporului hotărâseră cu învoirea lui Petru, să proclame pe Asan rege al româno-bulgarilor. Pe când mulțimea aștepta cu nerăbdare sosirea viitorului Domn, carul triumfal, tras de patru cai albi, se ducea întru întimpinarea lui Asan. În acel car se afla soția eroului, Irina, și sora ei vitregă, Luciana. Ambele erau îmbrăcate în cele mai frumoase vestimente de sărbătoare. Dar ce ajungea frumusețea vestimentelor pe lângă aceea a chipului

celor două femei? Ele erau amândouă înzestrate cu cele mai alese daruri ale naturii: erau înalte la trup și măiestroase, cu fețele înflorite ca niște trandafiri, cu ochii mari și negri, umbriți de niște sprâncene groase și îmbinate.

Poporul tresăria de bucurie, când începu să zărească vârfulurile sulitelor și coifurile de armă strălucind în aurita lumină a soarelui. Drumul pietros, pe care purcedea oștirea, bubuia sub copitele cailor și pulberea se ridica în vârtej prin aer. Asan venia în frunte, șezând în carul de triumf cu Irina și cu Luciana. La dreapta și la stânga lui călăreau cetalați conducători ai armatei, îmbrăcați ca și dansul în platoșe și purtând coifuri grele pe capetele lor. După car urma o seamă de ostași cu trofeele de biruință. Captivii bizantinii și restul oștirii româno-bulgare formau un șir atât de lung, încât nu i se zărea sfârșitul. În fruntea captivilor se vedea Isaaci însoțit de Ivancu. Bietul sevastocrator ținea capul plecat în jos, căci umilința și rușinea covârșise sufletul său.

La poarta orașului Asan se opri înaintea episcopului, care-l aștepta încunjurat de preoți și de fruntași. Bătrânul episcop ridică spre Asan mâna sa dreaptă și după ce-l dete binecuvântarea prin semnul știut, zise către dansul cu vocea înaltă :

„Pe tine te-au ales, Asane, bătrânii și boierii acestei țări să fii rege poporului, pe

care vitejia ta l-a scos din lanțurile robiei. Purcede la sfânta biserică, de primește pe capul tău coroana purtată cu glorie de Simeon, de Mihail și de Samuil, începătorul neamului tău. Dumnezeu să reverse mila sa peste tine, să domnești norocos și să mărești țara, să adaugi numele supușilor tăi!”

La auzul acestor cuvinte toată mulțimea prorupse în urări entuziastice.

„Salutăm pe regele nostru Asan!” strigau toți din toate părțile cu o gură și cu o inimă, români și bulgari, fără deosebire. Urările ostașilor se amestecară cu ale poporului și nu mai voia să contenească: ecoul le repeția prin stâncile dealurilor și pe râpoșii fărâmi ai Jantrei. Într'aceea Asan se apropiă de o biserică, situată la poalele unui deal înalt. Ușile sfântului locaș se deschisera înaintea lui și el păși cu umilință în fața altarului, urmat de atâta mulțime, câtă putea să încapă între zidurile edificiului. Episcopul cetii molifta și săvârși ceremonia ungerii. Pe timpul acestei ceremonii ostașii pe afară împărțiau între dânșii pe captivi, ca să-i țină robi sau apoi să-i libereze în schimb pentru prețul de răscumpărare, cum era datina acelor vremi.

După ieșirea din biserică poporul și oștirea petrecură pe noul rege până la un castel, care servia de reșediură și era situat pe coasta dealului deasupra bisericii,

unde avuse loc încoronarea. Un drum tăiat în piatră împreună cu castelul cu celelalte părți ale orașului; iar jur-împrejurul reședinței se grupau în disordine locuințele unor fruntași sau boieri, cari aveau amestec în trebile țării. Drumul ce ducea la castel, era plin-îndesat de lume, care mergea și venia neconținut. Bătrânii, fruntașii, preoții, căpitani oștilor și alți oameni din popor intrau cu grămada în castel, de sărutau mâna noului rege. Printre aceștia se vedea și Ivancu, însoțit de captivul sevastocrator, pe care nu avea voie să-l lase de lângă sine. Dar în fața Ivancului nu se reflecta mai de loc bucuria generală, ce domina prin toate unghiurile capitalei, prin locuințele boierilor și prin cele din urmă bordete ale poporului. Grecul întăritase din nou pe Ivancu asupra vărului său, prin tot felul de bârfele. — Dar apoi dragostea cea ferbinte către Luciana, cum nu făcea oare pe acest tânăr să se arete vesel și cu voie bună? S'ar părea, că simțirile lui începeau să se schimbe și în această privință. În momentul, când Ivancu se apropie de Asan să-i sărute mâna, Luciana, care ședea cu Irina în dreapta regelui, se uita la dansul ea la soare. Prezența lui atât de mult răpise pe biata fată, încât toată ființa ei se părea într'o agitațiune de suferință. Dar Ivancu, strecurându-se pe lângă dansa, nu-i aruncă decât o căutătură jumătate rece, am putea

zice, nepăsătoare. Această împrejurare nu rămase nebăgată în seamă de Luciana. Iată ce gândia ea întru sine: „El să fie oare? Stau să nu-l mai cunosc. Eh, el nu se mai uită la mine ca altădată! Cât se pare de schimbat! Poate, că Ivancu vrea să-și înstrăineze inima de cătră mine“. Aceste gânduri se încutbară ca o cobe rea în mintea frumoasei copile.

În castelul reședinței se întocmireă mari festivități în onoarea zilei și festivitățile tinură până cătră seară. Serbau însă și locuitorii pe la casele lor și cu dânșii dimpreună serba toată oștirea. Era, în sfârșit, ca orișunde, când se întâmplă încoronări de Domni.

*

Dar cine era acel june, care se cobora gânditor pe drumul dela castel, îndreptându-se cu pași lini spre partea de dinjos a orașului? Om de statură de mijloc, el părea încă foarte tânăr de ani, căci abia îi dase mustața. Cu toate acestea fruntea lui încrățită și posomorâciunea din față erau cea mai învederată dovadă, că junele se preocupa de lucruri foarte serioase. Era fratele mai mic al lui Ivancu, anume Mitul, care din momentul încoronării lui Asan nu-și mai găsea odihnă și astâmpăr. Patima ambițiunii rodea la inima lui ca un vierme neadormit. El nătrăia o ură neîmpăcată față de verii săi, pe cari îi vedea înălțându-se la o putere prea

mare, pe când dânsul și fratele său Ivancu trebuiau să rămână mai pe jos. El n'ar fi fost în stare să ierte lui Asan, că îndrăznise a primi coroana de rege. Acela, pe care ar fi dorit Mitul să-l vadă pe tronul româno-bulgar, era Ivancu, iară nu Asan. Drept aceea ambițiosul june jurase în cugetul său, să facă tot ce-i va sta prin putință pentru a răsturna cât mai curând noua stare de lucruri.

Ajungând la poalele dealului, Mitul întâlni pe mai mulți amici de ai săi. Trăgându-i la o parte, ca cum ar fi avut să le spună ceva, el îi duse într'un loc mai părăsit și plantat cu tot felul de arbori. Aici se vâri agitat în mijlocul lor și începu precum urmează:

„Ați văzut, fraților ce s'a întâmplat? Asan a primit coroana de rege, — și pentru ce? De bună seamă, că nu pentru niște merite proprii ale lui. El și-a însușit luiși gloria armelor noastre și a luat singur răsplata, care s'ar fi cuvenit tuturor; el s'a înălțat pe laurii noștri, ca să ne devină stăpân. E adevărat, că sunt de un sânge cu dânsul: moșul meu a fost și moșul lui. Dară aceasta nu mă poate împiedeca de a tubi mai mult țară, decât neamul, din care mă trag. Ah, și-mi cade cu greu, când văd pe Asan ajuns la o putere ca aceea, de care nu va lipsi a se folosi rău. Ce ziceți voi, amicii mei? Asan rege!... Nu socotiți și voi, că e prea mult?”

Cetalați tovarăși se puseră pe gânduri. Ei țineau sincere vorbele lui Mitul și afară de orice bănutală; socotiau, că nu altceva, ci numai iubirea cătră popor îl face să vorbească așa. Nici unul dintre acei tineri nu se temea de cugete ascunse în mintea lui Mitul, cu atât mai puțin, căci nu-l știau în desbinare cu verii lui.

„Suferi vom noi“ — adause dânsul — „suferi vom, ca Asan să-și ridice sceptrul peste capetele noastre? Câte șiroale de sânge am vărsat, până ne-am smuls de sub jugul tiranilor din Bizanț! Acum să ne uităm cu nepăsare, cum chiar unul dintre noi se pregătește a deveni tiran...? Bine-ar fi oare să facem aceasta? Spuneți voi, n'ar fi rușine?“

„Ai toată dreptatea“ — răspunse un june bulgar cu numele Dragomer. „Eu încă mă tem, că Asan va deveni pentru noi un prea aspru stăpân. Dară cum vom putea să alungăm pericolul ce ne amenință? Aceasta să ni-o spuni, Mitule“.

Alustian, un alt june român, zise: „Nu e bine, când un om se înalță, cum s'a înălțat Asan. El ne-a fost povățuitor de oaste, și l'am voit cu toții. Însă rege cum vom suferi să ne fie? Nu-l cunoașteți voi destul de bine? El e prea sumeț, e pornit la mânie; drept-aceea va căuta să ne asuprească, să ne tiranizeze. Fraților, să fim oameni și să nu ne lăsăm! Au nu pentru noi e viitorul? Dacă

acest viitor va fi împreună cu robie, apoi și aceasta tot pentru noi va fi. Eu încă zic, să nu răbdăm îndelungat pe Asan mai mare peste noi“.

„Să ne înțelegem“ — adause Simeon — „și cu înțelegere lesne se fac toate. Eu socotesc, ca mâne să ne strângem acasă la Mitul, ca să mai vorbim noi în de noi. Dar ori de ce am voi să ne apucăm, un cap ne trebuiește, fraților. Cine să ne fie cap?“

„Ivanu ! Ivanu !“ strigară cu toții, ca prin instinct.

„Bine“ — adause Mitu — „Ivanu să ne fie cap și el ne va și fi. Dară alta să vă mai spun. Până mâne să alergăm fiecare pe la prietenii noștri și să-i tragem în partea noastră. Mâne, când ne vom întâlni, să fim mai mulți, să fim mai tari și mai cu sfat. Așa e, fraților ? Bine zic ?“

„Bine !“ — răspunseră ceilalți. — „Să mergem !“

Ei intrară gânditori în oraș. În cale se întâlniră cu Ivanu, care plecase cu Isaaciu, ca să-l arunce în temniță, după porunca lui Asan. Ceialalți junii salutară pe Ivanu și trecură, iară Mitu se opri, apucă pe fratele său de mâneca tunicii, și, trăgându-l puțin mai la o parte, îi șopti următoarele cuvinte :

„Deșteaptă-te, Ivangule, și nu mai dormi !“
 „Ce vrei să zici, frate ?“

„Dolu să zic, ceea ce am mai zis de atâtea ori : nu suferi, ca Asan să apuce toată puterea în mâinile sale !

„Dom vorbi mai apoi, Mitule; acum să ne căutăm de cale“. Ivancu rosti aceste cuvinte c'un fel de amărăciune, ce-i provenia din adâncul inimei.

Mitul alergă să ajungă pe prietiniil săi.

Isaaci, măcar că nu înțelese șoaptele celor doi frați, bănuia totuș, că e vorba de lucruri serioase. El întinse deci din nou arcul amăgirei și pregătea o altă săgeată otrăvită pentru inima lui Ivancu. Deocamdată sevestocratorul tăcu, dar această tăcere Ivancu cerca să i-o curme prin tot chipul de întrebări și îmbărbătări. Într-aceea ei ajunseră la temnița menită pentru captivul bizantin. Era o peșteră săpată în stâncă, semănând cu o vizuină de fiară, urâtă și fioroasă. O lavită de piatră dealungul unui perete era toată mobilatura ei; ba mai era încă un bolovan, pe care arestații puteau să-l folosească drept căpătâiu. O mică candelă era atârnată de perețele din fund, a cărei flacără sarbădă avea să înlocuiască în acest iad dulcile raze ale soarelui. Întrarea acestei temnițe era închisă cu niște uși masive și păzite de străji înarmate.

Isaaci, văzându-se în acest loc întunecos, se simți cuprins de fiori. Șezând jos pe lavita de piatră, el își luă fruntea în palme

și încep să ofteze din adâncul inimei. Ce contrast între această temniță și între palatul lui din Bizanț! Toemai acest contrast făcea pe Isaaci să se simtă zdrobit de povara sorții sale.

„Mângăie-te, sevastocratore“, — îi zise Ivancu. — „Dumnezeu te va scăpa și dela această nevoie!“

„Bucuros m'aș mângăia, Ivancule, fătul meu“, — răspunse captivul, — „dar mi se rupe inima, când mă gândesc la cei de acasă. Simt eu bine, că n'am să-i mai văd. Pune-te în locul meu, Ivancule, închipuiește-ți, că ai fi tată ca mine, că ai avea să-ți rămână copiii orfanți! O, tu nu știi, ce este durerea de părinte. Dacă s'ar întâmpla să-mi rămână oasele aici, ce-ar ajunge soția mea, ce-ar ajunge fiica mea, Teodora?... De ți-ai putea tu închipui, Ivancule, cum e Teodora, fiica mea, zău că nu te-ai putea mira îndestul de frumusețile și de bunătățile ei! Adevărat, că ea e încă fragedă în ceea ce privește anii, dar firea ei e fire de om întreg. Apoi cine o vede în față, jură, că nu e din lumea aceasta, că e tăiată din soare. Teodora mea, al cărei chip de înger e fără pereche, se consideră în Bizanț ca cea mai mare minune omenască. Nime nu poate să știe, cât îi duc dorul! Cel puțin de-aș vedea-o încă odată înaintea de moarte; dar nu cred! Și câte planuri mai urzisem pentru viitorul ei! Deja de

pe acum aveam de gând să-i caut un mire, pe care să l fac nepot împăratului Alexiu. Și să mă crezi, Ivancule, că unul ca tine ar fi fost totdeauna demn să ia în căsătorie pe o nepoată de împărat... Dar la ce să mai vorbim, când toate au să fie de prisos? Eu de aici nu mai scap“.

Ivancu apucă pe Isaaciu de mână și-i grăi îndușat: „Nu pierde inima, Isaacie! Până voiu trăi eu, nimic să nu te temi. Robdă două trei zile, până voiu izbuti a îndupleca pe Asan, să te ierte. Mult nu vei petrece în acest loc de spaimă. Dar și până vei fi nevoit să mai petreci aici, eu mă voiu îngriji de tine și mă voiu sili să-ți mai ușurez suferințele. Acum te las cu Dumnezeu, dar mâne vom să ne vedem iară“.

Cu aceste cuvinte Ivancu ieși din temniță. Străjile închiseră bine ușile și urmară a păzi locul, după cum le era porunca.

Bietul Ivancu, el nici de astădată n'a fost în stare să se apere de tentațiuni! Din acest moment gândurile lui începură a fi nedespărțite de o ființă, pe care numai după nume și din spuse o cunoștea. Teodora, nepoata împăratului, ea va fi de aici înainte visul și idealul lui. Luciana va fi dată uitărei, căci dânsa nu putea să facă pe Ivancu gînerile împăratului bizantin.

A doua zi după încoronare, Asan trimise pe fratele său Petru într'un ținut al regatului, ca să reguleze niște afaceri de administrațiune; iară fratele mai mic, Ioanctu, trimis cu solie la Banul Craiovei, ca să-l ducă daruri și o parte din trofeele bizantine. După ce mai puse la cale și alte trebi de ale domniei, Asan intră în apartamentul soției sale și găsi pe Irina stând de vorbă cu sora ei vitregă, Luciana. Regele se apropiă de cumnata sa și iată cum grăi către dânsa:

„Luciano, tu plăci pe vărul nostru Ivancu“.

Sfielea nu lăsă pe Luciana să zică măcar un cuvânt; dar Irina răspunse în locul ei:

„Așa este, Asane, Luciana place pe Ivancu și Ivancu o place pe dânsa“.

Asan urmă apoi mai departe!

„Lasă încolo orice sftală, Luciano. Ți-a venit și tie timpul să te măriți; iară pentru mine e o sfântă datorie de-a mă gândi la fericirea ta. Mai bucuros aș fi să te văd însoțită cu un om din sângele neamului meu. Spune-mi dar, vrei să fii soția lui Ivancu?“

După o luptă cu sine, Luciana răspunse:

„Mi-e drag Ivancu și doarec să-i fiu soție“.

„Află dară, că el te-a și cerut dela mine“, — adăuse Asan, — „și eu m'am arătat învoit. Prin urmare dorința ta va fi împlinită, Luciano“.

Luciana se simția cuprinsă de un farmec negrăit. Ea se închină spre Asan, îi luă mâna și i-o sărută cu foc, mulțămindu-i de îngrijirea ce-i arăta.

Irina zise apoi către soțul ei:

„Acești doi tineri îți vor păstra o veșnică mulțămire; ei se iubesc cu dragostea cea mai fierbinte și nici când n'ar fi fost în stare să se lase unul de altul. Visul lor cel dulce era acela de-a se vedea cândva însoții prin căsătorie. Ce fericire pentru dânșii! Ei niciodată nu vor uita, că această fericire au primit-o dela tine; ei te vor iubi, Asane, și te vor avea ca pe un părinte“.

„Eu încă voi să le dau o dovadă despre a mea iubire: vor primi dela mine, ca zestre, cel mai frumos ținut din Munții Enului. Cu atâta socotesc, că Ivancu va fi mulțămit“.

Rostind aceste cuvinte, Asan se retrase într'o cameră din fața castelului.

„Acum sunt fericită!“ exclamă Luciana, privind în ochii surorii sale. „Acum Ivancu va fi al meu“.

„El încă se va fi simțind tot așa de fericit, ca și tine“, — răspunse Irina, mulțămită.

„Dar de una tot mă mir“, adause Luciana, bântuită de un fel de îndoială. „Ieri Ivancu a fost la noi și nu s'a apropiat deloc de mine, ca să-mi vorbească, precum făcea altădată. Astăzi soarele e sus, iar Ivancu n'a

dat încă pe la noi. Mai înainte nu trecea măcar o zi, ca să nu dea față cu mine. S'ar părea, că Ivancu m'a uitat“.

„Cine știe ce va fi avut, de n'a putut să vină“, — zise Irina, fără nici o grije. „Dar fi cu răbdare, Luciano, căci nu va mai întârzia“.

„Dară când s'ar întâmpla să mă părăsească?...“

„Nebună mai ești, fata mea! Ce stai a vorbi? Lasă la o parte niște gânduri ca acestea și așteaptă, să vedem de trebile de prin casă“.

Irina apucă pe Luciana de mână și ieși cu dânsa într'un foișor despre grădină, unde le așteptau furca și răsboiul, după cum era rândul acelor timpuri.

*

Frații Mitul și Ivancu aveau o casă și afară la marginea orașului, un fel de vilă, unde petreceau mai arareori. Această casă a fost aleasă ca loc de întâlnire a junilor malcontenți (nemulțămii); aci aveau să se adune cu toții. Când începea să însereze amicii lui Mitul se iviau de prin toate părțile orașului. Ei veniseră în număr foarte mare, căci Mitul știuse cum să-i momescă. De altfel tineretele la nimic nu se alunecă mai mult decât tocmă la lucruri aventuroase, la tulburări și la întreprinderi neso-cotite.

Mitul mai întâiu de toate așifă spiritele junilor, români și bulgari, prin tot felul de vorbiri măestrite. El ridică asupra lui Asan cele mai grele învinovățiri și-l descrie ca pe un om prefăcut, rău, crudel și tiranic; arată închipuitele pericole ce vor avea să bântuie țara din toate părțile, dacă Asan va fi suferit pe tronul de rege. Ivancu încă nu ședea cu mâinile în sân. Intrigile lui Isaaciu îl făcură cel mai înverșunat dușman al vărului său. Apoi în cele din urmă Ivancu putea să-și mai zică și aceasta: de ce să nu fiu eu rege în locul lui Asan? Prin urmare el îndemna în tot chipul pe acei juni să meargă înainte pe drumul apucat. Se urzi fără nici o greutate o conjurațiune, a cărei scop era detronarea lui Asan. Ivancu fu pus în fruntea conjurațiunii și pentru cazul că ea ar izbuti, tot dânsul mai fu ales și ca viitor cap al oștilor româno-bulgare, precum și ca guvernator al țării. Conjurații aveau însă o temere: ei prevedeau, că detronatul și fratele său, Petru, fiind oameni cu atâta vază la popor, vor cere să recucerească puterea cu armele. Se simția deci trebuință de ajutor din afară. Atunci Ivancu aduse conjuraților aminte de Isaaciu și-i îndemnă, ca să-l primească și pe acesta în numărul lor, deoarece el singur ar fi în stare să mijlocească ajutor dela împăratul Alexiu. Toți se învoastră cu aceasta și însărcinară pe Ivancu, să se ajungă

cu captivul bizantin. Intocmindu-se lucrurile astfel, fiecare dintre conjurați se legă cu jurământ, că va rămânea credincios celorlalți tovarăși. În fine toți se îndatorară, că vor întinde mreșile conjurațiunei peste tot orașul și vor trage în partea lor pe toate rudentile, pe toți amicii și pe toți cunoscuții. După acestea conjurații se împrăștiară, ca să-și împlinească fiecare însărcinarea luată asupra-și.

Ivanu alergă tot într'un suflet la Isaaci, intră în temniță și zise către captiv:

„Ce mai faci, Isaacie, cum o mai duci?”

„Rău fac”, — răspunse sevastocratorul, — „fac foarte rău. Mai bine m'ați fi omorât, decât să mă aruncați în iadul acesta”.

„Mai aibi puțină răbdare și toate se vor face bune”.

„Spune-i lui Asan, să-mi grăbească moartea, Ivancule; spune-i, să-mi grăbească sfârșitul, ca cel puțin mort să pot scăpa din acest loc fioros”.

„De moarte nu mai poate fi vorba”, — adause Ivanu. „Eu stau bun pentru viața ta, mă pun chezaș zilelor tale, Isaacie; dar în schimb cred, că nici tu nu-mi vei refuza ceea ce voiu cere dela tine”.

„Orice vei cere, Ivancule, eu sunt gata să-ți împlinesc”.

„Am nevoie de ajutorul socrului tău, Pune-vei o vorbă bună pentru mine?”

„Bucuros o voi face, fătul meu: dar pentru ce scop simți trebuință de ajutorul împărătesc, Ivancule?”

„Ascultă, Isaacie! M'am hotărît să scot pe Asan din domnie cu ajutorul mai multor amici“.

La vestea aceasta grecul tresări de bucurie și nu știa cum să-și ascundă nemărginita lui mulțămire. Indreptându-se cătră nenorocita jertfă a amăgirilor sale, el zise cu voce apăsată:

„În fine te-ai trezit din letargie, Ivancule: iată o hotărîre demnă de un bărbat ca tine! Pășește înainte cu îndrăzneală și fiil încredințat, că la vreme de nevoie împăratul încă te va ajuta. Eu, Ivancule, te iubesc prea mult și voi să te aproprieu de casa luminatului meu socru. Ți-am spus, că am o fiică; ei bine, Teodora, acea unișoară a mea, va să-ți fie soție“.

Ivanu era încântat, fermecat, răpit.
Iară bizantinul continuă:

„Soerul meu, îndată ce va fi înștiințat despre toate acestea, îți va trimite oștire și cu ajutorul ei te vei face tu rege peste Moesia“.

„Dă-mi mâna, sevastocratore!“ zise Ivanu uimit până la lacrimi.

Isaacu îi întinse dreapta, în semn de credință.

„Dară cum vei aduce acestea la cunoștința împăratului, sevastocratore?”

„Dotu să-i trimit un răvaș”.

„Dar să i-l trimitem în pripă!”

„Dă-mi cele pentru scris, Ivancule, și pe loc răvașul va fi gata”.

Ivanu purcese în ușa temniței, vorbi cu unul din străjuitori, apoi reveni la Isaaci, de se mai înțelese cu dânsul și despre alte lucruri.

„Cui vei da răvașul, ca să-l ducă împăratului, Ivancule? Trebuie să fie om cu credință, căci altfel ar putea să ne servească rău. De românii tăi să te ferești și de bulgari, căci ei nimic sfânt nu au în lume”.

„Am purtat eu de grije”, — răspunse Ivanu. „Dotu trimite pe unul din captivi, care de bună seamă va fi bun-bucuros să-și capete libertatea și să se reîntoarcă în patrie”.

Intr'aceea un străjar se ivește în ușe și predă lui Ivanu niște lucruri, pe care acesta le aștepta cu nerăbdare. Era pergamentul și celelalte unelte de scris. Isaaci se plecă pe lavița de piatră și scrise răvașul către socrul său: el arăta împăratului cu deamă-runtul toate cele ce au fost urzite în contra noului rege, lăuda pe Ivanu și cerea cu stăruință ajutor în favoarea acestuia. Terminându-se scrisoarea, pergamentul fu vâlătuit în forma unui sulisor, apoi fu închis

într'un băț sfredelit. Ivancu zise noapte bună sevastocratorului, luă răvașul și plecă de grabă.

Ei se îndreptă cu pași repezi spre locuința sa. Avea Ivancu acasă la el câțva captivi, pe cari îi ținuse robi. Unul era chiar constantinopolitan de naștere, om isteț și cu inimă. Pe acesta Ivancu îl trase la o parte și-i grăi:

„De acum înainte tu să fii liber. Alege-ți un cal din grajdul meu, încălecă și pleacă îndată la Bizanț. Alta nu poftesc de la tine decât să duci răvașul acesta, să-l dai în mâna împăratului.“

Cât bați în palme, grecul și încălecase. Ivancu îi dăte bățul cu răvașul și-l dăruie cu o pungă cu bani. Solul dispăru ca o nălucă prin întunerecul nopții, iară Ivancu se duse la fratele său, să-i vestească cele întâmplate.

*

Până în ziua următoare mai a treia parte din locuitorii Târnovei au fost trași în partea conjurațiilor prin tot felul de intrigi și amăgiri. Mitul și tovarășii săi lucrau neobosiți la realizarea urâtului plan. O săptămână de zile le-ar fi fost de ajuns pentru a-i asigura reușita. În reședința regelui nu putu să pătrundă încă nici cel mai mic prepus despre toate acestea. Asan se credea sigur din toate părțile și scutit de orice întâmplări de felul acesta.

Dară norocul nu servi mult timp conjurațiilor.

Captivul însărcinat cu ducerea răvașului era grec; el avea prin urmare toate însușirile și toate scăderile celor de un neam cu dânsul. Mai presus de toate era lacom și perfid.

După ce călătorise cale ca de o oră, solul începu a zice întru sine: „Oare acest răvaș nu va fi privind pe Asan? De-ar fi una ca aceasta, apoi n'aș face rău să-l predau în mâinile regelui. El m'ar dărui bine și m'ar face om cu noroc“. Așa gândea grecul și o tainică presimțire îl făcu să și întoarcă calul din drum și să-l întelească înapoi spre Tîrnova. Pe la faptul zilei el descălecă înaintea reședinței și ceru să fie lăsat în curte.

Cum se sculă Asan din așternut, grecul se rugă de strajă să-l ducă la dânsul. Rugarea lui a fost ascultată.

„Cine ești tu și ce cauți la noi?“ întrebă Asan pe străinul adus înainte.

„Sunt unul dintre captivii bizantini“ — răspunse întrebătorul. „Socotiam, că nu voi greși de voiu pune între mâinile tale acest bêt cu răvașul din el. Am fost însărcinat să-l duc la împăratul, dar venindu-mi lucrul cam cu prepus, m'am întors cu el la tine“.

Asan luă tute bățul și scoțând afară sulșorul de pergament, îl desfăcu și începu să citească. La cea dintâi privire, el părea ca lovit de fulger; vedea toate cu ochii, dar nu-l venea să creadă ochilor. Întrerupând citirea pe o clipă, se întoarse către captiv și-i zise, bătându-l pe umăr:

„De-acum înainte tu vei petrece la curtea mea, vei fi ca unul de-ai casei mele. Mi-ai făcut un mare bine și, încât nu voiu putea să ți-l plătesc eu, Dumnezeu ți-l va plăti“. Apoi, adresându-se către strajă:

„Ia“ — zise el — „pe acest boier al meu și-l dă în grija curtenilor, ca să-l aibă ca pe un frate de Domn“.

Straja cu grecul ieșiră. Asan rămânând singur, ceti a doua oară răvașul și nu se putea mira îndestul de cuprinsul lui.

„Ce fel?“ cugeta regele întru sine, — „Ivanu umblă să mă scoată din domnie? El, văr al meu, se ajunge cu dușmanii și le cere ajutor asupra mea? Ce răutate, ce necredință! Eu iubiam pe Ivanu, mă nevoiam să-l fericesc și să-l încerc cu bunătăți. În schimb pentru toate acestea, Ivanu umblă să mă surpe, să domnească el în locul meu!...“

Asan se aprinse de mânie ca un leu săgetat. Puțin de n'a trimes oamenii săi, să omoare îndată pe necredinciosul Ivanu. Dară regele izbuti a-și înfrâna turbarea

pentru moment. Nu doară, că ar fi putut avea de gând să-l ierte, dar își lăasă timp, ca să chibzulască bine groaznica pedeapsă. Înainte de a-l pedepsi, Asan se hotărî să-l chteame de față spre a-l cere seamă de toate faptele lui. În privința lui Isaaciu judecata regelui era deja făcută : ginerele împăratului și viitorul soțru al lui Ivancu avea să moară sugrumat.

Mânia lui Asan abia începuse a se mai potoli, când regina intră la dânsul și văzându-l întăritat, îi zise c'o voce blândă :

„Ce ai, Asane, soțul meu ?“

„Nimie nu am, sunt ca totdeauna“, răspunse regele, care nu voia să descopere nimie soției sale.

„De nu te-aș vedea cam supărat, aș fi grăit o vorbă cu tine“, — adause Irina, tot așa de nedumirită.

„Vorbește, Irino, că te voiu asculta“.

„Cum te mai gândești în privința Lucianei și-a lui Ivancu ? N'ar fi oare bine să grăbim logodna ?“

„Fiți pe pace“, — răspunse Asan, stîindu-se a-și ascunde amara ironie : — „deseară voiu chema pe Ivancu încoace și voiu hotărî de soartea lui. Acum lăsați-mă singur, Irino ; sunt cuprins de grijele domniei și am nevoie de singurătate“.

Regina ascultă și leși afară.

Asan se închise în camera sa și petrecu toată ziua, muncit de gânduri negre. Cu cât eugeta mai mult la pericolul, ce era să-l ajungă, cu atât mai neclătită devenia hotărîrea lui de-a omorî pe Ivancu.

*

Mitu și Ivancu întocmise în casa lor un mare ospăț pentru conjurați. Dânșii erau acum mai mult decât încredințați, că tot lucrul le va merge cu noroc. Mai toți conjurații se adunară la acest ospăț și toți erau cu voie bună. Dar nici unul nu era mai voios, decât Mitu; acesta prevedea încă de pe acum strălucirea viitorului său, la caz când Ivancu ar ajunge în locul lui Asan.

„Să bem, amici, și să ne veselim!“ zicea Mitul către ceilalți tovarăși. — „Și ca să stăm totdeauna cu credință unii lângă alții, ca să nu ne despărțim nici chiar în ora morții, — faceți și voi ca mine!“

Ei trase sabia din teacă, se împunse cu vârful ei la brațul drept și stoarse o picătură de sânge în cupa cu vin. Toți făcură pe rând acelaș lucru, circulând cupa dela unul la altul. Pe urmă Mitul dete lui Ivancu să bea din vinul înroșit cu sânge, apoi beu și el și după dansul beură toți ceilalți. Rostiră după aceea o formulă de jurământ, strângându-se de mână și îmbrățișându-se ca niște frați, — căci se făcuseră frați de cruce.

Petrecerea țină până de cu seară.

Când era pe la aprinsul candelilor, oaspeții amețiți de vin se pomeniră deodată în mijlocul lor cu un om dela curtea lui Asan. Pe cei mai slabi de inger îi cuprinsese fiorii, crezându-se tradați. Însă Mitul, mai cu fire decât ceilalți, sări de grabă înaintea noului venit și-l întrebă :

„Pe cine cauți?”

„Caut pe Ivancu” — răspuse curteanul.

„Aici sunt” — adăuse Ivancu — „sunt aici, ce vrei cu mine?”

„Domnul nostru, Asan, te poștește la curte; zicea că are să sfătuiască cu tine”.

„Te urmez îndată” — zise Ivancu, sculându-se dela loc. Era să plece așa cum era, fără sabie, cu mâna goală; dară Mitul ieși după dânsul și-i dete sabia, grăind :

„Ține arma, Ivancule, că nu știi ce ți-se poate întâmpla pe drum”.

„Bine zici, frate” — reflectă Ivancu, încingându-se cu sabia. Apoi strânse mâna lui Mitul și se depărtă.

Cei rămași găstră cu cale a părăsi și ei locul acesta; apucară deci care încătrău după ce Mitul le împrăștiase toate temerile și nedumeririle în privința chemării lui Ivancu la palat. În urma celorlalți plecă și Mitul de acasă; el se îndreptă spre castelul reșe-

dinței, ca să se poată întâlni mai curând cu Ivancu, când va ieși, spre a afla cauza chemării.

Innoptase bine și locuitorii Tîrnovei începeau a se da la odihnă. Puține case se mai vedeau luminate. Asan ședea tot ca mai înainte în camera sa, cufundat în gânduri. El dase ordin, ca nimenea să nu intre la dânsul, afară de Ivancu. Regele aștepta cu nerăbdare pe vărul său și abia apuca să-l vorbească. Ivancu nu întârziă. Cum intră în casă, Asan îl pofti să șadă. Apoi zise către dânsul:

„Te-am chemat la mine, Ivancule, ca să-mi mai iau seama cu tine de câte ceva. Te știu, că-mi ești credincios și mă încred în tine“.

„Nictodată n'am călcat credința ce-ți datoresc“ — răspuse Ivancu, întorcându-și ochii în altă parte.

„Așa a fost, dar d'aci înainte Dumnezeu știe, cum va mai fi. Ci să vorbim de ceea ce ne doare. Ceruseși dela mine pe Luciana în căsătorie. Eu m'am învoit. Și cum nu m'ași fi învoit? Imit ești văr și te-am iubit; poate, că tu încă m'ai iubit pe mine. Iți voiam binele, dar poate că și tu voiai binele meu. Ce m'am gândit acum, Ivancule: Să facem logodna cât mai în grabă“.

„Cunosc“, — răspunse Ivancu — „bine cunosc bunătatea, ce ai pentru mine, prea iubitul meu văr. Ai fost destul de generos, promițându-mi pe Luciana soție. Dar ce să știu face? M'am mai gândit și eu la acel lucru și am fost silit să-mi schimb părerile. Știi, că eu iubesc cu patimă războaiele și-mi place să alerg în pericole cu capul a mână. Ei bine, mintea mea anevole se va deprinde cu alte năravuri. Vieța din familie nu va avea pentru mine nici o mulțămire, nici un farmec. Așa-dară la ce să mă mai căsătoresc?“

La toate acestea Asan răspunse cu un zîmbet ironic și mână apoi vorba mai departe: BCU Cluj / Central University Library Cluj

„Bine, cu căsătoria așa să fie. Dar ce zici, Ivancule, n'ar fi oare timpul, să ne curățim de grecul Isaaciu? Nu e bine să-l avem mai mult în mijlocul nostru. Deși se află acum în temniță, el totuș ar putea să devină periculos pentru noi. Bizantinii sunt oameni răi, vicleni și neastâmpărați. Eu socotiam, că ar fi cu cale, să omorîm pe Isaaciu. Ce zici tu, Ivancule?“

Ivancu răspunse:

„Temerile tale nu pot să aibă nici un temei. Ce ar putea să ne strice nouă un nenorocit aruncat în adâncul temniței? Și omorându-l ce vom folosi? Împăratul n'ar lăsa moartea lui nerăzbunată. Astfel s'ar

naște un nou războiu între noi și bizantinii. Mai bine va fi, să mai așteptăm. Rudeniile vor veni să răscumpere pe Isaaciu cu bani mulți. În chipul acesta și noi vom fi mai folosii”.

Asan, fără să răspundă măcar un singur cuvânt, deschise ușa camerei, chemă înăuntru pe unul din curteni și-i zise:

„Mergi la temniță și spune străjilor, să sugrume pe sevastocratorul Isaaciu!”

Curteanul se închină și ieși.

Această poruncă aduse pe Ivancu în cea mai cumplită încercătură. El deveni confuz, își pierdu cumpătul și observă lui Asan:

„Te pripești, Asane!”

„Dăd, că te doare de grec și tocmai de aceea voiam să-l știu mai curând mort”.

„Mie tot una-mi este, mort ori viu; dară, încă odată îți spun, că prea te pripești cu judecata”.

„Și cum să nu omor pe un om, care devenise atât de periculos pentru mine?” — adause Asan, încreștând fruntea cu asprime.

„Isaaciu periculos pentru tine? Nu pot înțelege”.

„Să vezi, Ivancule” — întâmpină Asan cu un surâs plin de amărăciune; „acest om mi-a fost dușman de moarte”. Apoi scoase dintr'un unghiu al casei pergamentul cu răvașul lui Isaaciu.

„Cetește acest răvaș!”

Lui Ivancu i se părea, că se deșteaptă dintr'un somn greu. Abia aruncă ochii pe răvaș și mâinile începură să-i tremure ca de friguri. Văzând tocmeala sa cu Isaiciu, el rămase încrăcit și lăsă jos fatalul pergament.

„Vânzătorule, cetește mai departe!” — răcnii Asan cu turbarea unei fiare sălbatice. El pierduse acum cu totul răbdarea și mânia lui nu mai cunoștea nici o margine.

„Sunt pierdut!” — exclamă Ivancu. Aruncându-se la picioarele lui Asan, el se rugă ca un disperat:

„Ți-am greșit, Asane, iartă-mă!”

„Eu să te iert pe tine?” — răspunse Asan înfuriat. — „Eu să iert pe un vânzător?” Cu aceste cuvinte regele se repezi către un perete, de care erau aninate armele sale.

Ivancu băgă de seamă, că Asan pusese mâna pe o sabie; scoase deci și dânsul sabia din teacă și o întoarse pe după spate.

„Iartă-mă, Asane!” — mai strigă odată disperatul june.

Asan însă era surd la toate. El cercă ascuțișul sabiei sale și se aruncă apoi turbat asupra lui Ivancu.

Ivancu se reculese în pripă, făcând o repede mișcare înapoi și, învârtind odată uriașul său braț, pătrunse pe Asan drept în inimă. Acesta

căzu cât era de mare, scoase un strigăt fioros și tăvălindu-se în sânge, rosti următoarele cuvinte :

„M-ai mâncat, Ivancule!“

Atunci se deschise ușa camerei și năvăliră grămadă curtenii, regina și Luciana. Toți înmărmuriră în fața grozavei scene. Irina și Luciana pierdură simțirile și leșinară lângă recele cadavru al regelui. Intr'aceea Ivancu, deschizând o fereastră, se aruncase afară pe stradă cu sabia încruntată de sânge și rupse fuga înainte.

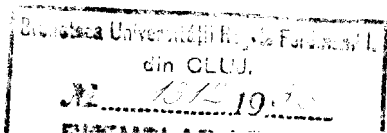
Din întâmplare Mitul se preumbla pe la poarta castelului. El auzi săritura și apropiindu-se, văzu pe Ivancu fugind.

„Stai, Ivancule! Spune, ce ți-s'a întâmplat?“

Ivancu, cunoscând vocea fratelui său, se întoarse către dânsul și zise :

„L'am omorît! L'am omorît! Acum la lucru, Mitule! Să chiemăm pe ai noștri la arme!“

În castel era multă jale, plângere și deserațiune. Peste câteva ore se încinse apoi în Tîrnova cea mai crâncenă luptă între partida lui Asan și a lui Ivancu.

Publicațiile secțiilor medicale și biopolitice ale „ASTREI“.

Prof. Moldovan: Igiena națiunii. Ed. simplă Lei 20. Igiena națiunii. Ed. lux Lei 40.

Prof. Moldovan: Biopolitie. Ed. simplă epuizată. Biopolitica. Ed. lux Lei 60.

Prof. Hașieganu: Infecția tuberculoasă și profilaxia ei socială, Lei 30.

Dr. Daniello. Tratamentul tuberculozei pulmonare, Lei 30.

Prof Iacobovici: Cancerul, Lei 30.

Docent Dr. Goia: Boalele infecto-contagioase, Lei 60.

Problema tuberculozei: Conferințe ținute la cursul de perfecționare pentru medici, 1—8 Iulie 1926, Lei 120.

S. Mehedinți: Școala română și capitalul biologic al poporului român, Lei 20.

Biblioteca secției social-economice a „Astrei“
Nr. 1. *N. Ghiulea*: *Cooperația*, faptă, idee, doctrină, (112 pag.) 35 Lei.

Biblioteca secțiunii geografico-etnografice.

1. *Sabin Opreanu*: Săcuizarea Românilor prin religie.

2. *George Vâlsan*: O știință nouă: etnografia. Cluj, Institutul de arte grafice „Ardealul“ 1927. Fiecare broșură câte 10 Lei.

Din biblioteca „ASTRA“,

au apărut numerele:

- Nr. 1. *Dr. Sextil Pușcariu*: „Istoria literaturii române“, vol. I. (epuizat).
- Nr. 2. *N. Iorga*: „Tudor Vladimirescu“, dramă ist. în 5 acte (15 lei).
- Nr. 3. *I. Georgescu*: „Prin Ardeal“, partea I, cu 161 ilustr. și o hartă (50 lei).
- Nr. 4. *Ștefan Metes*: „Istoria neamului românesc“, vol. I. cu ilustr. (50 lei).
- Nr. 5. *Nic. Oancea*: „Cântece populare românești“, pentru cor mixt, vol. I (25 lei).
- Nr. 6. *Francisc Neugebauer, inginer*: „Diitorul tehnic-economic al României întregite“, trad. de I. Georgescu (cu tablouri și hartă) (10 lei).
- Nr. 7. *T. V. Păcățian*: Jertfele Românilor din Ardeal, Banat, Crișana, Sătmar și Maramurăș, aduse în războiul mondial din anii 1914—1918 (15 lei).
- Nr. 8. *Ioan C. Băcilă*: Pictori francezi prin țara noastră (1828—1866) (cu ilustr.) (15 lei).
- Nr. 9. *Dr. Onisifor Ghibu*: Cum s'a făcut unirea Basarabiei (5 lei).
- Nr. 10. *Dr. Onisifor Ghibu*: Evoluția secțiilor literare și științifice ale Astrei (La un popas) (10 lei).
- Nr. 11. *Dr. Ioan Lupaș*: Contribuțiuni la istoria ziaristicii românești ardelenene (30 lei).
- Nr. 12. *Dr. Aurel Voinea*: Valorificarea capitalului uman prin igiena națiunii (15 lei).
- Nr. 13. *Dr. Dominic Stanca*: Ancheta sanitară, ca bază de plecare a plăgilor sociale (15 lei).
- Nr. 14. *Victor Stanciu*: Pământul și istoria (15 lei).
- Nr. 15. *I. Băcilă*: Portretele lui Mihai Viteazul (30 lei).
- Nr. 16. *I. Georgescu*: Dr. I. Rațiu (100 lei).
- Nr. 17. *Șt. Metes*: Diața bisericească a românilor din Țara Oltului (100 lei).
- Nr. 18. *Dr. I. Hațieganu*: Tehnica de propagandă la sate și *Silviu Țeposu*: Colab. „Astrei“ și alte societăți culturale etc. (20 lei).

Datorințele bunului român.

I. Ce este Asociațiunea „Astra“ ?

Este cea mai mare și cea mai veche societate românească din Ardeal, pentru răspândirea culturii în sânul poporului român.

II. Ce a făcut și va face Asociațiunea ?

1. A ajutat în timpuri grele, cu *burse*, tinerii români la învățătură de carte și de meserii.
- 2. A înființat o *biblioteca centrală* în Sibiu.
- 3. A înființat un *Muzeu* minunat, cuprinzând mai ales lucruri făcute de harnicele țărânce române, dar și alte celea.
- 4. A ținut zeci de mii de conferințe populare la sate și la orașe.
- 5. A înființat *cursuri pentru analfabeți* (neștiutori de carte).
- 6. A înființat *bănci populare și cooperative*.
- 7. A tipărit, în zeci și zeci de mii de exemplare, *cărți de învățătură și petrecere pentru popor*.
- 8. Tipărește revista „*Transilvania*“.
- 9. A înființat *despărțăminte, cercuri culturale, biblioteci populare* la sate.
- 10. A ajutat construirea de *Case naționale*.
- 11. Ajută tipărirea unei biblioteci pentru cărturarilor cu școală mai mare (de către Secțiile „*Astrei*“ din Cluj).

III. Ce trebuie să facă orice Român bun ?

1. Să se *inscrie membru* la Asociațiune (membru fondator 1000 Lei, membru pe viață 500 Lei, membrii activi 50 Lei).
- 2. Cărturarilor cu știință de carte mai multă să aboneze revista „*Transilvania*“ și să cumpere cărțile tipărite de Secțiile „*Astrei*“. Aceștia, și apoi lumea dela sate să cumpere broșurile din Biblioteca populară „*Asociațiunii*“ (fiecare coală de tipar de 16 pag. 1 Leu, 50 coale cu 800 pag. 50 Lei).

Să iubiți Asociațiunea „Astra” — cetitori români ai acestei cărțului!

Dacă iubiți Asociațiunea aceasta, să știți că lucrați pentru propășirea noastră, a turoara!

„Astra” vrea o țăranime sănătoasă, deșteaptă, vrednică, cu gospodării înfloritoare, cu încrederea într'un viitor strălucit.

Calea „Astrei” duce spre mântuire!

Ultimele numere ale „Bibliotecii populare” sunt următoarele:

Nr. 215—216. *Dragostea-pârdalnică!* (Năravuri mulerești.) Comedie populară în 4 acte de *Iosif Gregor Tajovsky*. Tradusă din limba slovacă de *Libușa Monasterianu*.

Nr. 217. *Noroc și veselie!* („Mărluța Sabie” și alte schițe umoristice din viața poporului.) De *Nicolae Lupu*.

Nr. 218. *Calendarul pentru popor al Asociațiunii pe a. 1935*, întocmit de *Horia Petra-Petrescu*.

Nr. 219. *Povestiri istorice*. Din trecutul românesc al Clujului, de *Ion Filimon*.

Nr. 220. *Munți, animale și pământ*, de *Ioan Pop-Reteganul*.

Nr. 221. *Cântece oltenești*, adunate de *N. I. Dumitrașcu*.

Nr. 222. „*Stâlpii satului*”, teatru sătesc în 3 acte de *Petrea Dascălu*.

Nr. 223. *Calendarul pentru popor al Asociațiunii pe a. 1936*, întocmit de *Horia Petra-Petrescu*.